

The Maternal Effect on the Twelve Tribes of Israel¹

By: NACHMAN COHEN

Introduction

The thesis of this treatise is that the character of the twelve sons of Ya'akov was determined by the disposition and perspective of their mothers at the time of their birth.² We will show how the mothers' changing attitudes affected their biological and surrogate children and how these characteristics carried forward to their descendants who became the Twelve Tribes of Israel.³

A study of the Torah quickly reveals that we know very little about the sons of Ya'akov. Seven of the twelve sons are completely silent throughout the Hūmash. Nothing is heard from Dan, Naftali, Gad, Asher, Yissakhar, Zevulun, and Binyamin. The pronouncements of Re'uven, Shimon and Levi are scant, although we are made aware of several of their important decisions and actions. The sons we know the most about are Yehudah and Yosef.

---

¹ This article was first presented as a memorial lecture for my good friend, Michael Schrek, z"l, © Nachman Cohen, 2007.

² This is not say that Ya'akov had no influence on the development of the tribe. However, this is beyond the scope of this essay.

³ This essay is for the most part limited to the discussion of the tribes as they are discussed in the Hūmash. It does not discuss what befell the tribes once they entered the Land of Israel.

Nachman Cohen is Director of Torah Lishmah Institute, Founding Rabbi of Young Israel Ohab Zedek, Chairman of the Association of Orthodox Jewish Scientists, and Research Professor at RIETS where he is the editor of the *Encyclopedia of Talmudic Disputes and Perspectives*. He studied in Mesivta Torah Vodaath and Yeshivas Karlin Stolin, and received a Sc.M. in Physics from Brown University, and a Ph.D. in Philosophy from Boston University.

With regard to the descendants of the tribes, the Torah relates the story of a tribesman of Dan whose father was Egyptian who sought recourse from Moshe's *Bet Din* when he was apprised that he would not inherit land in Israel. It also discusses the incidents surrounding the Korach rebellion which involved the tribes of Re'uvan and Levi. Before entering the Land of Israel, the daughters of Tzelafhad from the tribe of Menasheh petitioned for the right to inherit their father's estate in Israel and the tribes of Re'uvan and Gad requested land on the eastern side of the Jordan River.

Given this scant amount of information, how does one learn about the characteristics of each tribe? Fortunately there are two major Biblical sources: the blessings of both Ya'akov and Moshe. These blessings serve as a source for the Midrashim, Biblical commentaries and Kabbalistic works that we will use to round out our understanding of the development of the tribes.

Epigenetics

Many have disputed whether it is nature or nurture that is the dominant element in the growth and development of a child. Currently it appears that there is no way in which this dispute can be resolved, since the maternal influence on the fetus begins in the fetal state. While the mother does not change the actual gene structure of the fetus, epigeneticists argue that the mother does imbue the fetus with certain predispositions. Their views are summed up by Bruce Lipton, Ph.D. (1995) in an article entitled *Maternal Emotions and Human Development*:

For nearly a hundred years, we have been enslaved with the notion that our fate is locked in our genes. This vision, grounded in the dogma of traditional medical sciences, perceives that organismal development represents a simple read-out of inherited genetic programs. The dogma, officially couched as the "primacy of DNA," concedes that genes play a causal role in controlling biological expression and behavior by their ability to turn themselves on and off. This perspective on the role of genes has led to the concept of "genetic determinacy," the idea that our lives are predetermined by the hard-wiring of gene programs. Whenever deviations in behavior or

alterations in physiology arise, genetic determinists immediately attribute them to genetic defects or mutations.

Proponents of genetic determinacy claim that our physiological and behavioral expressions are determined once the genes of the sperm and egg come together at the moment of conception. According to this mechanical view, maternal “nurturing” of the fetus is simply limited to providing appropriate metabolic support. This traditionalist dogma, which attributes little significance toward a pre- and perinatal “environmental impact” upon human development, has been radically challenged by recent advances in cell research.

In contrast to the beliefs of genetic determinacy, it is becoming evident that organismal expression is dynamically and intimately intertwined with environmental cues. An article in *Science* entitled “*A New Look at Maternal Guidance*” (Pennisi, 1996) reveals that parents pass more than genes on to their offspring....

Most everyone is in some way familiar with the impact that the mother’s material (chemical) content has upon human development. However, very few are aware that the mother also passes on information content to the fetus during pregnancy. The information relayed by the mother to the fetus concerns the status of the environment. This status is conveyed in the mother’s perceived attitudes about life. The mother’s emotions, such as fear, anger, love, hope among others, can biochemically alter the genetic expression of the offspring. Our perceptions of the environment, and their attendant emotions, elicit physiological responses in the body by releasing “signal” molecules into the blood. Blood-borne emotion-related signals activate specific receptor proteins on the surfaces of cells in tissues and organs. Activated receptors serve as molecular switches that adjust the metabolic system and behavior of the organism, so as to accommodate environmental challenges. Physiologic responses to environmental signals include regulations of the nervous system, endocrine organs, and the cardiovascular, respiratory, digestive and excretory functions.

During pregnancy, the parent’s perception of the environment is chemically communicated to the fetus through the placenta, the cellular barrier between the maternal and fetal blood. The mother’s blood-borne emotional chemicals cross

the placenta and affect the same target cells in the fetus as those in the parent. Though the developing child is “unaware” of the details (i.e., the stories) evoking the mother’s emotional response, they are aware of the emotion’s physiological consequences and sensations.

Independent of scientific theories, *Hazal* believe that children are influenced by the disposition of their parents as well as their thoughts and feelings during conception and gestation.⁴ The *Gemara* relates how R. Yochanan would often position himself so that he was the first male image women would see when they left the *mikveh*. The theory being, since he was so beautiful, gazing upon him before conception would lead them to have beautiful children.⁵

In the study of the twelve tribes and their development one finds that the hopes, aspirations, goals, and predicaments of Le’ah and Rachel both before and during the births of their children played a very great role in the advancement of the tribes. It is to this that we now turn.

Le’ah and Rachel

After Ya’akov received the *berakhot* from Yitzhak, Yitzhak sent him to Padan Aram to marry a girl from the home of Betu’el, Rivkah’s father. Before reaching that location, Ya’akov came upon a well where he met Rachel, the daughter of Lavan who was Rivka’s brother. He fell in love with Rachel and arranged with Lavan to

⁴ See *Nedarim* 20a.

The following Midrash points out that the tribes were influenced by the characteristics of Le’ah and Rachel.

א"ר לוי (איוב לו:ז) לא יגרע מצדיק עיניו, עינוהי דוגמת דידיה כאינש דאמר עינוהי דפוריה, (איוב לו:ז) ואת מלכים לכסא, לאה תפסה פלך הודיה ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה (בראשית לח:כו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני, דוד אמר (תהלים קז:א) הודו לה' כי טוב, דניאל אמר (דניאל ב:כג) לך אלהא אבהתי מהודא ומשבח אנה, רחל תפסה פלך שתיקה ועמדו כל בניה בעלי מסטירין, בנימין (שמות כח:ב) ישפה יש פה יודע במכירתו של יוסף ואינו מגיד, שאול (שמואל א' י"ז) ואת דבר המלוכה לא הגיד לו, אסתר (אסתר ב:כ) אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה. (בראשית רבה ע"ה).

⁵ This theory was professed by philosophers and artists throughout the Middle Ages and is found, for example, in the theoretical treatises of Van Hoogstraten and Goeree (E. Sluijter, *Rembrandt*, p. 160).

shepherd his sheep for seven years for the privilege of marrying Rachel. When the seven years were up he asked Lavan to fulfill their agreement and allow him to marry Rachel. Lavan agreed, but when it came time for the bride to enter the bridal canopy he switched Le'ah for Rachel. When Ya'akov realized what had happened he was appalled. Lavan responded that he was following local custom in not marrying off a younger daughter before an older daughter. Ya'akov pleaded with Lavan to allow him to also marry Rachel with the promise that he would shepherd his sheep for another seven years.

The Rabbis explain that Ya'akov and Rachel were well aware of the chicanery of Lavan and had anticipated that Lavan would do something unscrupulous. To best Lavan, Ya'akov and Rachel had arranged secret codes to prevent Lavan from switching another woman for Rachel. Yet when Rachel found out that it was Le'ah that he wanted Ya'akov to marry, she took pity on her sister and selflessly gave her the secret codes so that she would not be embarrassed. This selfless act of Rachel plays a large role in what occurred thereafter.

Lavan's treachery had a profound effect on Ya'akov, Rachel and Le'ah. This was played out in the children.

Le'ah was traumatized by her marriage. Ya'akov felt that she had tricked him and, consequently, he despised her. But *HaShem* is merciful. As the Torah points out (*Devarim* 21:15), when a person has two wives and he hates one of them, it is she who will bear his first child. Thus, Le'ah conceived and bore Re'uven. For this Le'ah was both thankful and hopeful: thankful to *HaShem* for granting her a child and hopeful that this would cause Ya'akov to love her. When she named her son Re'uven she proclaimed, "For God has seen my humiliation; now my husband will love me" (*Bereishit* 29:32).

Le'ah's state of mind had a profound influence on Re'uven. Re'uven's life was spent trying to motivate his father to love his mother. When he found the *duda'im*, which many consider to be an aphrodisiac, he brought them directly to his mother. When Rachel died and Ya'akov moved his bed from Rachel's tent to that of her maidservant Bilhah, Re'uven went and moved Ya'akov's bed into

his mother Le'ah's tent so as to give his mother the dignity and love that he felt she deserved from his father.⁶

But Le'ah, who at this state of her life lacked self-confidence, passed on feelings of inadequacy to Re'uven. The *Midrash* relates that Re'uven was one of the “weak” sons of Ya'akov.⁷ This limitation prevented him from acting with vigor when the brothers desired to sell Yosef. Re'uven acted honorably. He spoke up against Shimon and Levi. But he was not able to enforce his will. His brothers overruled him. Ya'akov recognized this failing and refused to allow Binyamin to be taken down to Egypt in Re'uven's care. All Moshe could note about Re'uven was that despite his “sin” he would eventually receive a portion in the World to Come.

His descendants' desire to remain aloof from the other tribes and live on the eastern side of the Jordan can be attributed to the Tribes' discomfort in mingling with the other tribes.

Shimon

When Le'ah bore her second son, her hoped-for success with her husband never materialized. Her husband still hated her. He even wanted to divorce her. Consequently, she named this son Shimon, explaining that “God heard that I was hated” so he gave me a second son.⁸

Le'ah's feelings encoded into Shimon the characteristic of deep rage. He and Levi were the brothers who killed all of the residents of Shekhem after their sister Dinah was molested. After the brothers negotiated with the members of Shekhem and the latter agreed to circumcise themselves to marry into Ya'akov's clan, Shimon and Levi murdered Shekhem's entire citizenry. Their rage was so great that Ya'akov, on his deathbed, distanced himself from their rage and forecast that they would be dispersed throughout the Land of Israel. In Shimon's case this was because it would have been too

---

⁶ *Shabbat 55b Pesikta Zutrata [Lekach Tov] Ki Tavo, 47b.*

⁷ *Bereshit Rabbah 95:4.*

⁸ וירא ה' כי שנואה לאה וגו', ... תדע לך שכן לאה שנואת הבית היתה, וכיון שפקדה הקב"ה נוקפה, הו"ד וירא ה' כי שנואה לאה ... ר' חנין בשם ר' שמואל בר ר' יצחק אמר כיון שראה אבינו יעקב מעשים שרימה לאה באחותה נתן דעתו לגרשה. (בראשית רבה עא:א וירא ה')

dangerous for the tribe to reside in a limited geographical area. They were surely capable of instigating great damage.

This rage surfaced again when Balaam hatched his plot to have the daughters of Mo'av entice Jews sexually and lead them to worship Pe'or. During this incident, the Nasi of the tribe of Shimon, Zimri ben Salu, consorted with a Mo'avite princess. His action was motivated not by lust but by rage against Moshe and rebelliousness towards *HaShem*. So egregious was this sin that before his death Moshe refused to bless the Tribe of Shimon.⁹

Levi

With the birth of a third son we see a turning point in the personality of Le'ah. When he was born she named him Levi, stating, "Now my husband will 'attach' himself to me." It was her sense that from this time onward Ya'akov would come to truly love and respect her. This attitudinal change encoded into Levi a very different perspective from that of Shimon.

While both were zealots, their zealotry had at its core different motivating factors. Shimon's "zealotry" was motivated by hatred and hostility, whereas Levi's was motivated by "attachment" and responsibility to others.¹⁰ A Midrash derives that a boy becomes a "bar mitzvah" at age thirteen because during the Massacre of Shekhem, Levi, who was then thirteen, is referred to as "a man"; manhood and responsibility for the clan go together.

Attachment and responsibility were characteristics of the tribe of Levi. After the Korach rebellion God chose the Levites to protect the integrity of the Mishkan [and later the Temple]. He explained to Moshe that the tribe of Levi "will attach itself to you [the *Kohanim*] and they will serve you."

Furthermore, its zealotry came to the fore at two important times: during the crisis of the Golden Calf and at Pe'or. When Moshe came down from Mount Sinai and saw that Israel was wor-

---

⁹ *Pesikta Zutrata [Lekach Tov] veZot haBerakhah* p. 64a, *Riva, veZot haBerakhah* 33:8, CF. *Bamidbar* 21:3.

¹⁰ Moreover his zealotry and restlessness were *l-shem Shamayim*. As the Gemara points out: ואמר רבא: האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה' (תענית ד).

shipping the Golden Calf he shouted “whoever is for *HaShem* join me.” It was the tribe of Levi that did not worship the calf, and who arose and fought against the perpetrators. Again during the Pe’or incident it was Pinhas of the tribe of Levi who zealously stood up for *HaShem* and killed Zimri and Kozbi in the act. In his final blessings Moshe declares:

“Who [Levi] said to his father and to his mother, I have not seen him; nor did he acknowledge his brothers, nor knew his own children [when they took up arms when the Golden Calf was being worshipped]; for they have observed Your word, and kept Your covenant. [In consequence of this] They shall teach Ya’akov Your judgments, and Israel Your Torah; they shall put incense before You, and whole burnt sacrifice upon Your altar. Bless, Lord, his substance, and accept the work of his hands; strike through the loins of those who rise against him, and of those who hate him, that they rise not again.”

Yehudah

By the time that Le’ah had her fourth son, her attitude towards life had completely changed. She named him Yehudah, saying, “At this point I give thanksgiving to *HaShem* because He has given me more than my allotment of children.” I will surely be recognized for this.

This positive attitude was instilled in Yehudah and made him and his descendants stout-hearted. After Yosef was thrown into the pit, it was Yehudah who demonstrated leadership abilities, reining in his older brothers Shimon and Levi. His father recognized this trait and placed upon Yehudah the responsibility of protecting Binyamin in Egypt. After Binyamin was found to have “stolen” Yosef’s goblet, it was Yehudah who forcefully confronted the Viceroy of Egypt.

Yehudah’s descendants inherited his leadership qualities. They were the first: to jump into the Yam Suf, to lead Israel through the desert, and to fight for their portion of land in Israel during the period of the Shofetim. Moreover, the monarchy was given eternally to the House of David. The blessings of both Ya’akov and Moshe reveal the greatness of this tribe.

Ya’akov: Yehudah, you are he whom your brothers shall praise; your hand shall be on the neck of your enemies; your

father's children shall bow down in your presence. Yehudah is a lion's whelp; from the prey, my son, you are gone up; he stooped down, he crouched as a lion, and as an old lion; who shall rouse him up? The staff shall not depart from Yehudah, nor the scepter from between his feet, until Shiloh come; and to him shall the obedience of the people be.

Moshe: Hear, Lord, the voice of Yehudah, and bring him to his people; let his hands be sufficient for him; and be You a help to him from his enemies.

After Leah gave birth to four children the Torah teaches that she ceased having children. The scene shifts to Rachel.

Rachel and her Children

While Le'ah was having children, Rachel surely noticed the great change that had taken place in the relationship of Ya'akov and Le'ah. The Torah reveals that, in fact, after the birth of Yehudah, "Rachel was jealous *regarding* her sister." Commentaries are divided about the nature of this jealousy. Jealousy is generally a negative trait and not befitting one of the *Imahot*. Some insist that Rachel's jealousy was righteous, that is, it was not wanton jealousy born from her sister's outpacing her, but one that developed from her conclusion that Le'ah was favored by God because she was more righteous.¹¹ Thus, she sought to repent from her deficiencies so that she too could merit children. However, a second school of commentaries believes that her jealousy was truly sinful.¹²

¹¹ ויזכור א-להים את רחל (בראשית ל כב): זש"ה אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו (מלאכי ג טז). זה יעקב [ורחל], שכך כתיב למעלה מן הפרשה, ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחותה (בראשית ל א), מה ראתה לקנאות עכשיו, כשראתה אחותה נכנסת לחופתה לא קנאתה, ועכשיו קנאתה, למה קינאת, אלא במעשיה הטובים קנאת, אמרה אלולי שהיא צדקת ממני לא היה הקב"ה נותן לה בנים קודם הימני, לפיכך קנאת במעשיה, שכן כתיב אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה' כל היום (משלי כג יז), לפיכך ותקנא רחל. (אגדת בראשית [בובר] נב:א ויזכור א-להים). ראה ב"ר עא:ו ובפירוש הרע"ב על בראשית ל:א.

¹² ד' מדות בנשים... קנאתניות מנין שנאמר ותקנא רחל באחותה (בראשית ל:א). (אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מה ד"ה ד' מדות). (ראה בראשית רבה [תיאודור-אלבק] פ: ד"ה ר' יהושע דסכנין). דברה שלא כהוגן בקנאתה, (רמב"ן בראשית פרק ל:א).

I suggest that Rachel's jealousy was neither base nor self-effacing. I believe that her "jealousy" was part and parcel of the "essence of her soul" (שורש נשמתה).

Rachel, as well shall demonstrate, personified the attribute of *Din/Gevurah*.¹³ One who embodies *Din* completely negates the self to carry forth the dictates of the *Din*. However, this also means that they have a very great need to witness justice being meted out commensurate with one's adherence. Since God governs the world through *hashgachah peratit*, one who carries out a praiseworthy act should be rewarded and certainly not punished. Her outlook was that later expressed by Reish Lakish that:

Any *talmid hakham* that does not take revenge as a serpent [נוקם ונוטר כנחש] is not a *talmid hakham*. (*Yoma* 23a)

Reish Lakish certainly did not mean that when a *talmid hakham* is wronged he must take revenge; this would be a transgression of a Biblical prohibition. Rather, it means that a *talmid hakham* who is wronged has the responsibility to keep track of the events that befall the aggrieved party and recognize how God moves events to right injustice.

Rachel's understanding of Divine Governance called for her to demand justice.¹⁴ Thus, her "jealousy about her sister" was neither sinful nor a self-appraisal of her deficiencies, but a "jealousy" to see an injustice righted. She had willfully given up the *simanim* so as not to have her sister humiliated, but this should not have resulted in her being barred from sharing in Ya'akov's destiny. She wanted

---

מיד נתנה רחל אל לבה לפשפש במעשיה איזו עון גרם לה ולא מצאה כ"א מדת הקנאה שהיתה בה, שנאמר ותקנא רחל באחותה וחשבה שעון זה גרם לה שלא הועילה תפלת יעקב. (כלי יקר על בראשית ל"ב).

¹³ In Kabbalah it is said that Rachel reflects the revealed world and the Le'ah the supernal world.

¹⁴ ועמלק הוא הראשית והמקור שבכולם כי הוא שורש פסולת מדת הגבורה דרגא דאלהים אחרים, ואינו נופל אלא ביד זרעה של רחל שהם האוחזים במדת הגבורה דקדושה לכבוש את יצרם ויבוא מי שנאמר בו את הא-להים אני ירא (בראשית מב:יח) דרגא דיצחק ויפרע ממי שנאמר בו ולא ירא א-להים (דברים כה:יח). (תקנת השבים ו')

children who would become part of the Holy Tribes. Why should she be denied?¹⁵

This explains her demanding of Ya'akov that he "give her children" lest she die without her destiny becoming fulfilled. This demand was made to Ya'akov on the basis of צדיק גזור והקב"ה מקיים (a *tzaddik* commands and God obeys). Ya'akov answered her: Because I am תחת א-להים, and my image is emblazoned on the Heavenly throne, I know that *HaShem* is preventing you from having a child.¹⁶

The Midrash points out that subsequently Rachel realized that she did not merit a child through strict *middat ha-Din*. She was deficient, and was lacking. Perhaps she did not realize לא מחשבתי (My thoughts are not your thoughts). When the child was born to Bilhah, Rachel was grateful that God had heard half of her prayer: while she did not bear a son to Ya'akov at least her servant did.¹⁷

It is impossible to know why *Hashem* withheld children from her. Hāzal offer a possibility that God wishes to hear the prayers of *tzadikim*. Another possibility is that when one approaches life through the attribute of Din, God judges him punctiliously—כשם שאדם דן דניאותו. It is possible that God detected a bit of anger in her "jealousy," a bit of anger over God's "oversight."¹⁸ Her jealousy

¹⁵ Rachel's ire was raised when it became evident that Le'ah was having more children than the number allotted to her— ותקנא רחל באחתה: לא נתקנאה בה עד שילדה בן רביעי שעכשיו נטלה יותר מחלקה הראוי לה מ"ב שבטים (חזקוני על בראשית ל:א).

¹⁶ התחת א-להים אנכי: וע"ד הקבלה התחת א-להים אנכי כבר רמזתיו למעלה בתחילת הפרשה, ואינה ה"א התמיהה אלא ה"א ודאית כמו (שמואל א ב) הנגלה נגלתי, וכאלו אמר תחת ה' שהוא א-להים אנכי, הודיע אותה כי דיוקנו חקוק במרכבה ומזה הוא יודע כי ה-א-להים הוא המונע, ועל כן דחקה עצמה למסור לו בלהה שפחתה כדי למשוך כח הלידה ממנה מכח ה' שהוא הא-להים המונע ואליו התפללה בסוף, הוא שכתוב ויזכור א-להים את רחל וישמע אליה א-להים. (רבינו בחיי על בראשית ל:ב).

¹⁷ If prayers are not fully answered, they are at least partially answered.

¹⁸ התחת א-להים אנכי... ולכך אמר אשר מנע ממך פרי בטן. כי מאחר שמנע ממך ולא ממני א"כ ודאי יודע ה' שיש בך איזו עון אשר גרם למנוע ממך פרי בטן, ואותו עון יסכך בלי ספק מעבור תפלה. מיד נתנה רחל אל לבה לפשפש במעשיה איזו עון גרם לה ולא מצאה כ"א מדת הקנאה שהיתה בה, שנאמר ותקנא רחל באחותה וחשבה שעון זה גרם לה שלא הועילה תפלת יעקב ע"כ נתנה אל לבה לשוב בתשובה להטות אל קצה האחרון בדבר שחטאה בו, והוא

evaporated when she gave her maidservant to Ya'akov. By this she demonstrated that she was, indeed, not worthy. Her prayer was now a תפילה לעני. Thus, when Dan was born, she declared that God has judged me, and even though He found me at fault, He still [גם] heard my prayer.¹⁹ Her begging for *Rahamim* is significant. She finally realized that people are not perfect and can exist only through God's *Rahamim*.

Dan

Because Rachel was characterized by *Din*, this attribute was passed on to her children. The Talmud relates that if a person always tries to resolve a dispute by requesting a *din Torah*, you can be sure that he is from the tribe of Dan (*Pesahim* 4a). In the Torah we find that it was a member of Dan who requested from Moshe's court that he be given land in Israel even though his father was Egyptian.

It is noteworthy that in his blessing, when Ya'akov characterizes Dan as the "judging tribe," he also compares Dan to a serpent. This is reminiscent of Reish Lakish's teaching that a *talmid hakham* [who pursues justice] must be forceful at seeking justice in the manner that the primordial Serpent sought to carry out its task. Also, in his closing phrase—"I have waited for your salvation, O Lord" (לישועתך קויתי ה')— Ya'akov made sure to remind Dan of the importance of being a *rahaman*.²⁰ The full text of the *berakhab* follows:

Dan shall judge his people, as one of the tribes of Israel. Dan shall be a serpent by the way, an adder in the path, which bites the horse's heels, so that his rider shall fall backward. I have waited for your salvation, O Lord.

שמתחלה נתקנאה אפילו באחותה ואח"כ לא נתקנאה אפילו בשפחתה ע"כ אמרה שבזכות שאכניס צרתי לביתי ואבנה גם אנכי ממנה. (כלי יקר על בראשית ל:ב)

¹⁹ דנני וזכני: מזרחי: בב"ר אמרו דנני וחייבני דנני וזכני, דנני וחייבני ורחל עקרה דנני וזכני ויתן לי בן, ואם כן יהיה פירוש דנני א-להים וגם שמע בקולי שני עניינים, כאלו אמר דנני ועקרני וגם דנני ושמע בקולי וגו'. גור אריה: ולא כשאר מקום שפירושו דין, דכאן לא היה דין רק זכות.

²⁰ ותאמר רחל דנני א-להים וגם שמע בקולי ויתן לי בן על כן קראה שמו דן [שם ו]. השם הזה מבואר שהוא ממת הדין. ועל כן הזכיר שם א-להים, זהו יהי דן נחש עלי דרך וגומר [להלן מט, יז]. וצרף בו הרחמים באמרו וגם שמע בקולי, כי השמיעה רומזת לרחמים.

Ya'akov's desire to mitigate Dan's *din* with *rahamim* was fulfilled in the desert. Dan was positioned last and was given the responsibility of being "the gatherer of all the camps." It was their job to look after all of the stragglers who could not keep up with the congregation when they traveled.

As opposed to Ya'akov, Moshe compares Dan to a lion:²¹

Dan is a lion's cub; he shall leap from Bashan.

The expression "he shall leap from Bashan" connotes that Dan will not be satisfied with the parcel of land in Israel that it received and that it would go on to capture a second parcel. This parcel was in northern Israel, where Tel Dan is situated today. It is not unexpected that a tribe that is so punctilious finds it difficult to live among others who do not rise to their standards. Thus, Dan sought to remove itself as far as it could from the others.²² The involvement of Dan's progeny in the building of the Temple will be discussed in the following section.

Naftali

Even subsequent to the birth of Dan, Rachel continued to view the world from the perspective of *Din*. This is known to us through the "prayer" she offered when naming Naftali. Her "prayer" was similar to that of Avraham's "prayer" for saving Sodom; it was more of a demand based upon legal argument. She felt that she had deserved this son as a matter of right. The Midrash explains that in pleading for another son, Rachel asked *HaShem* to recall her plight on the Wednesday that her wedding was to have taken place. She said, "I was dressed that day as a bride (the Midrash explains that in seaside villages in contemporary times *naftul* meant bride) when my sister

---

²¹ A full exposition of the importance of the two connotations, lion and serpent, as well as the importance of Dan's task, is found in the Appendix online. It is a worthwhile read, even for general readers.

²² Interestingly, all of the tribes that "removed" themselves from Israel proper were firstborn: Re'uven, Gad, and Menashe.

Le'ah was switched for me. Do You understand the pain and anguish that I endured?"²³

When Naftali was born Rachel proclaimed: "I can hold my own against my sister."²⁴ This seems, at first, somewhat puzzling. Her sister had already borne four children while she was still barren. How does the birth of a second child to her maidservant make them even? The Rabbis explain that she had in mind the role their children would play in building the holy edifices. The Mishkan was built by Betzalel of Yehudah (Le'ah) and Ohali'av of Dan (Rachel). The Temple was built by Shlomo, who was from the tribe of Yehudah, and Hiram, who was from the tribe of Naftali (Rachel). Thus, in this sense, Rachel was on even par with her sister.²⁵ Hizkuni claims that she even felt that she had bested her sister. He explains that Rachel was saying: While Le'ah and I both will be the progenitors of children who will oversee the building of the

²³ עיברה וילדה לנפתלי, ותאמר רחל נפתולי א-להים נפתלתי (בראשית ל:ח) (פי' לשון נינפי שבכרכי הים קורין לכלה נינפי), נפתולי שלי היתה החופה, שבכל יום רביעי היתה מקושטה להכנס ונכנסה לאה, לפיכך נפתולי ונכנסה אחותי, עם אחותי וגם יכולתי. (מדרש תנחומא [בבובר] ויצא יט).

²⁴ **אונקלוס**: ואמרת רחל קבל ה' בעותי באתחננותי בצלותי חמידית דיהי לי ולד כאחתי ואף אתיהיב לי וקרת שמיה נפתלי. **רש"י**: נפתלתי נתקבלה תפלת. **רש"י**: (בראשית ל:ח): מנחם בן סרוק פירשו במחברת צמיד פתיל חבורים מאת המקום נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני מפרשו לשון עקש ופתלתול נתעקשתי והפצרתני פצירות ונפתולים הרבה למקום להיות כמו נפתלי כלומר צער גדול סבלתי עם אחותי: **דעת זקנים מבעלי התוספות** ועצרתני כח לסבול יכולתי עד עתה.

²⁵

מלכים ב' ב: י - יג

(י) ויאמר חורם מלך צר ...
ועתה שלחתי איש חכם יודע
בינה לחורם אביו: **בן אשה**
מן בנות דן ואביו איש צרי
יודע לעשות בזהב ובכסף
בנחשת בברזל באבנים
ובעצים בארגמן בתכלת
ובבוץ ובכרמיל ולפתח כל
פתוח ולחשב כל מחשבת
אשר ינתן לו עם חכמיך
וחכמי אדני דויד אביך:

רש"י דברי הימים ב פרק ב פסוק יג

(יג) בן אשה: אלמנה היתה: מן בנות דן: משבט דן:
ואביו איש צורי: יהודי היה יושב בצור ... **ובמלכים א**
ז) כתיב ובן אשה אלמנה ממטה נפתלי ואביו איש צורי
אלא אמו מדן ואביו מנפתלי. ומה צריך לייחס מאיזה
שבט היה אביו ואמו? זהו שכתוב דנני א-להים וגם
נפתולי א-להים וגו' אמרה רחל מעתה **עקמתי פתולים**
עקמומיות עשיתי עד שאני יכולה לדמות עצמי ללאה
אחותי. אם לאה תתפאר בבצלאל בנה שיעשה המשכן
יצטרך להשתתף במלאכתו אחד מבני דן שנא' ואתו
אהליאב בן אחיסמך למטה דן. ואם שלמה בן אחותי בינה
ב"ה צריך להשתתף עמו מבני דן ונפתלי:

Mishkan, it is only one of my children who will oversee the building of the *Beit ha-Mikdash*.²⁶

Naftali's Character and Future

Rachel's happiness and joy were overflowing when Naftali was born. This joy and contentedness became the characteristic of his descendants. Ya'akov blessed Naftali as follows:

"Naftali is a hind let loose; he gives goodly words."

Moshe added:

"O Naftali, satisfied with favor (שבע רצון), and full with the blessing of the Lord (מלא ברכת ה'); possess you the west and the south."

Moshe says about the tribe of Naftali that it is שבע רצון, comfortable with its status; what it desires it receives. It is מלא ברכת ה', full of God's blessing.²⁷ *Toledot Yitzhak* explains that there are those who are poor but happy with their lot, and those who are wealthy but not happy. Naftali was wealthy and happy.²⁸ It is generally understood that the blessing refers to the beautiful land about the Kineret (Ginosar) that it received, which produces an abundance of luscious fruit that are the mainstay of the meal.²⁹ The Midrash asserts that this is also referenced in Ya'akov's blessings by the words

²⁶ חזקוני (בראשית ל:ח): נפתלתי עם אחתי : אמרה בתחלתה דנני א-להים וחברני עם אחותי. שכשם שבצלאל הבא מאחותי נבחר להיות עושה מלאכת המשכן כך יהיה נבחר אהליאב למטה דן הבא ממשפחתי. גם יכלתי: עליה שנצחתיה שבבית עולמים לא יהיה מזרעה שום בונה אלא מנפתלי הבא ממשפחתי כדכתיב וישלח ויקח את הירום ממטה נפתלי. (ראה פירוש בעלי התוספות).

²⁷ שפתי כהן (דברים לג:כג): ולנפתלי אמר נפתלי שבע רצון. לפי שיעקב אביו היה מרוצה ממנו שנאמר הנותן אמרי שפר, לזה אמר לו משה הואיל ואביך מרוצה ממך הכל מרוצים ממך, לזה שבע רצון הקב"ה. שהשלושה שותפין הם מרוצין ממך, אב ואם והקב"ה, אם כן הוא מלא ברכת ה'.

²⁸ תולדות יצחק (דברים לג:כג): נפתלי שבע רצון: יש אנשים עניים ושמחים בחלקם, ויש עשירים ואינם שמחים בחלקם, כי אוהב כסף לא ישבע כסף (קהלת ה:ט), אמר נפתלי לו שתייהם שמח בחלקו והוא עשיר, וזהו שבע רצון וגם מלא ברכת ה'.

²⁹ פירוש בעלי התוספות (בראשית מט:כא): נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר: שפירותיה יהיו כל כך שמינים שאם יאכלו עמהם פת לא יברכו על הפת אלא על הפירות, לפי שכל שהוא עיקר ועמו תפלה, מברך על העיקר ופותר את הטפלה.

בראשית רבה (צט:יב): נפתלי אילה שלוחה: זו בקעת גנוסר שהיא ממהרת את פירותיה כאילה.³⁰ [it hurries like a hart (אילה)³⁰ to produce its beautiful fruits (olives³¹): *K'li Yakar* contends that this refers to *bikkurim* produce³² over which blessings (אמרי שפר) are recited to *HaShem*. Furthermore, its land was so beautiful that it became “the garden of the aristocracy.”³³ Some connect the blessing of Naftali with the tribe’s diligence in Torah study.³⁴ Perhaps those that interpret the blessings in this way speak of the land of Naftali as being fertile for

³⁰ בראשית רבה (צט:יב): נפתלי אילה שלוחה: זו בקעת גנוסר שהיא ממהרת את פירותיה כאילה.

³¹ ולראב"ע שם אמיר הוא המעולה שבזיתים.

³² כלי יקר (דברים לג:כג): הנותן אמרי שפר. שפירותיו ממהרים להתבשל וע"כ מביאים מארצו בכורים תחילה זה"ש הנותן אמרי שפר כי בהבאת ביכורים משבחים ומודים לה', לכך נאמר כאן ע"י שהוא שבע רצון כי השביעו ה' כל רצונו ע"כ הוא מלא ברכת ה' כי הוא יברך את ה' תחילה ע"י הבאת ביכורים כי במקום שאמר יעקב הנותן אמרי שפר אמר כאן ומלא ברכת ה' מזורחי (בראשית מט:כא): ותרגום ים כנרת ים גנוסר. ואמרו, מאי גינוסר, גני שרים, אלו המלכים שהיה להם גנות בתוכה. **הכתב והקבלה**: למה הוא קורא גנוסר גני שרים, ר"ל גנות ראויות לשרים לחשיבותם. **מדרש אגדה** [בובר]

³³ **מזורחי** (בראשית מט:כא): ותרגום ים כנרת ים גנוסר. ואמרו, מאי גינוסר, גני שרים, אלו המלכים שהיה להם גנות בתוכה. **הכתב והקבלה**: למה הוא קורא גנוסר גני שרים, ר"ל גנות ראויות לשרים לחשיבותם. **מדרש אגדה** [בובר]

Based upon the recent excavations of Tzipori, which is in the boundary of Naftali, I conjecture that the Midrash refers to the fact that this area was indeed utilized as a summer vacation area for the aristocracy of Rome.

³⁴ במדרש של רבי נחוניה בן הקנה ... ומלא ברכת ה' **רמב"ן** (דברים לג:כג): נפתלי שבע רצון ים ודרום ירשה, אין ים אלא תורה שנאמר ורחבה מני ים:

העמק דבר (דברים לג:כג): והרמב"ן הביא בשם מדרש רבותינו דקאי על דברי תורה ונמשך על לשון ברכת יעקב אבינו הנותן אמרי שפר ומתפרש ברכה זו. דמי שיש לו חידושי תורה ואין בכחו להגיד ולהציע לרבים אינו שקט ונה בדעתו. עד שיהא משכיל על שפתו כדכתיב שמחה לאיש במענה פיו. ויש שכחו רב בפיו אבל אין בכחו להעלות חדשות מדעתו ע"ז אמר נפתלי שבע רצון. במה שיכול להציע לרבים. וגם מלא ברכת ה'. חדשות מדעתו שהוא ברכת ה'. וכבר ביארנו בס' שופטים מני מכיר ירדו מחוקקים ומזבולון מושכים בשבט סופר. משום שנבחרו במלחמת דבורה עשרת אלפים מבני זבולון ומבני נפתלי והיינו משום שהיה אז כח התורה בקרבם. והיאך היה הדבר. מפרש דמני מכיר הוא חצי שבט מנשה שנגד זבולון ונפתלי בעה"י ירדו מחוקקים. והיינו משבט יהודה בני יאיר בן מנשה כמש"כ לעיל ס"פ דברים המה היו ראשי ישיבות. ומזבולון ונפתלי עלו הרבה תלמידים ובהזירתם לביתם הרבו והגדילו תורת רבם ושבט זבולון לא היה לו כח בפה להגדיל תורה ע"כ היו מושכים בשבט סופר שהיו כותבים לעצמם. אבל נפתלי לא היה נצרך לכך. אלא היה כחו בפיו ליתן אמרי שפר: ים ודרום. ים הוא כנוי על שמועות מפי מורים ומלמדים. וכמו שפירשו חז"ל במסכת עירובין דנ"ד על ולא מעבר לים היא שאפילו היא מעבר לים וכו' וביארנו לעיל ל' י"א דקאי על קבלת הרב. ודרום הוא חלק יהודה שדר בדרום א"י המחכים ונותן כח לחדש. כידוע כח חכמי דרום אפי' בבית שני. דלא דוקא שבט יהודה היה שם אלא המקום גורם להחכים את ישוביה בתורה כמש"כ בס' בראשית י"ב ט' וי"ג א'. ואמר שכח נפתלי יפה שיש לו ירושת ים ודרום. היינו לקלוט שמועותיו באופן יפה ומועיל לרבים. וגם לחדש עצמו

Torah study, for it is in Tiveria where both the Mishnah and Talmud Yerushalmi were written.³⁵

Yosef

After the birth of Naftali, Rachel continued to pray that she merit bearing more children for Ya'akov.³⁶ Finally, God heard her supplication.³⁷ From what she said while naming this child one feels that Rachel was still demanding justice. Recognizing that God had allowed her to “abandon her shame” (אסף ה' את חרפתי), Rachel does not call the child Asaf (אסף)³⁸ but Yosef, saying/demanding another child. She felt that a second child was due her “by right.”

A full discussion of Yosef in his own right and that of the tribes of Menashe and Ephraim, the children of Yosef, as well as the relationship between Yosef and Yehudah, is beyond the scope of this paper. For our purposes it is sufficient to make the point that Yosef inherited Rachel's attribute of Din. This is what led him to confront his brothers and relate their actions to Ya'akov. It is what strengthened him to withstand the entreaties of the wife of Potiphar and to be given the title Yosef *ha-Tzaddik*. Moreover his descendant, Moshi'ach b. Yosef, will wage great battles against Amalek, Gog and Magog. Rachel and Yosef also share the bond of being the champions of Israel in Galut. More will be said about this in the Appendix.

---

³⁵ This is another characteristic of Naftali. He was a swift runner who brought proof that Esav sold Me'arat ha-Makhpelah. The tribe of Naftali was chosen to send runners to report military victories.

חזקוני (בראשית מט:כא): נפתלי אילה שלחה: קלים כאילות בהשתלחם מן המלחמה לבשר בשורות טובות ומשופרות של נצחון המלחמה. היינו הנתן אמרי שפר וכן הוא אומר ונפתלי על מרומי שדה כעין הצבאים הרצים על מרומי הרים.

³⁶ Here our narrative veers from that of the Humash. For reasons that will be evident later we are following the births related to Rachel and then returning to those pertaining to Le'ah.

³⁷ *Bereshit* 30:24.

³⁸ This name is found in Tanakh, notably, of a Levite appointment of David who wrote many Psalms, namely, those that begin לאסף.

Binyamin

After Ya'akov and his family returned to Israel, Rachel gave birth to Binyamin. The delivery was complicated. As she lay dying, she named her second son Ben O'ni. Ya'akov called him Binyamin. The word “*o'ni*” is used again in Ya'akov's blessing of Re'uven: כְּחַי וְרֵאשִׁית אוֹנִי. There it means “You are born of my first strength.”³⁹ Thus, Rachel is saying, “You are the son of my strength,” that is, the son who will actualize my characteristic of *Din*.⁴⁰

This pronouncement teaches that at her death Rachel felt that she was finally made whole. She received the son she had prayed for. Now the *Hashgahah* righted all the injustice. The *Din* was righted. As her mission had been completed, she felt she could joyously return to the *O'lam ha-Emet*. We will return to this theme shortly.

Binyamin lived up to his mother's expectations. He was the only son of Ya'akov born in Israel and the only one who did not bow down to Esav. His fidelity to *HaShem* and *Din* was overwhelming. He is considered to be one of the four individuals who died completely sinless.⁴¹ Moshe refers to him as יָדִיד ה' (a friend of *HaShem*).⁴² It is for this reason that the holiest part of the Temple consisting of the *Mizbe'ah* and *Heikhal* was placed in his territorial land. The *berakhot* of both Ya'akov and Moshe revolve around Binyamin's connection to the Temple and its daily offerings.

Ya'akov said:

³⁹ See *Divrei Yosef*, p. 53, and *Hut shel Hesed* of Eliyahu ha-Kohen ha-Etmari.

⁴⁰ Some claim that אוֹנִי refers to *aninut* ([דברים כו:יד]) (לא אכלתי באני ממנו) and that she named her child to reflect her imminent death. We follow those who take the more positive interpretation.

⁴¹ His death was attributed solely to the “sin perpetrated by the primordial Serpent.”

⁴² מנחות (נג.): יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים; יבא ידיד זה שלמה המלך, דכתיב: (שמואל ב' יב:כה) וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידידיה בעבור ה', בן ידיד זה אברהם, דכתיב: (ירמיהו יא:טו) מה לידידי בביתי, ויבנה ידיד זה בית המקדש, דכתיב: (תהלים פד:ב) מה ידידות משכנותיך, לידיד זה הקב"ה, דכתיב: (ישעיהו ה:א) אשירה נא לידידי, בחלקו של ידיד זה בנימין, שנאמר: (דברים לג:יב) לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו, ויתכפרו בו ידידים אלו ישראל, דכתיב: (ירמיהו יב:ז) נתתי את ידודות נפשי בכף אויביה.

“Benjamin is a ravenous wolf; in the morning he shall devour the prey, and at night he shall divide the booty.”⁴³

Moshe said:

“And of Benjamin he said, ‘The beloved of the Lord shall live in safety by him; and the Lord shall cover him all the day long, and he shall live between his shoulders’.”

The tribe of Binyamin inherited their progenitor’s unswerving dedication to *Din*. Therefore, it is only they who will be equipped to eradicate the nation that is evil incarnate, Amalek.⁴⁴

Le’ah and her Second Family

We return now to Le’ah. We had chosen to follow the birth history of Bilhah and Rachel to its conclusion, and not interject the birth of Bilhah’s two children, which took place between those of Bilhah and Rachel, because we feel that this would best emphasize the change that had occurred to Le’ah after the birth of her first four children and how they affected her attitude and perspective when Zilpah and she gave birth to Ya’akov’s last four children.

Le’ah₂ was decidedly different from Le’ah₁. Le’ah₁ was a woman who had been shunned and carried psychological scars. Le’ah₂ was a confident woman who was free to strive for the highest levels of spiritual attainment. Her attitude affected her children positively.⁴⁵

Gad

After Rachel had given to Ya’akov her servant Bilhah who bore him two children, Le’ah decided to give him her servant Zilpah. Commentaries argue about Le’ah’s relationship with Ya’akov at this time. Rashi and Chizkuni believe that she was resentful to-

---

⁴³ משכיל לדוד (בראשית מט:כז): ונראה דה"פ של מקרא לדברי אנקלוס בבקר יאכל מזבח זה הבנוי בחלקו של בנימין הקרבנות עד בין הערבים והכתוב סתם ואמר עד ולא יותר ור"ל עד בין הערבים.

⁴⁴ אבן עזרא (בראשית מט:כז): בנימין דמהו לזאב כי גבור היה, והאות אנשי הגבעה. עד - תרגום שלל, וכן אז חלק עד שלל (ישעי' לג, כג), ליום קומי לעד (צפניה ג, ח), בגד עדים (ישעי' סד, ה). ולערב יחלק הטרף ששלל לבניו. וישועה אמר רמז לשאול שנצח את עמלק. וטעם בבקר - בתחלת המלכות. ולערב - בגלותם על דבר מרדכי.

⁴⁵ In the ensuing discussion “her children” includes those of Zilpah.

wards Ya'akov for having accepted her offer.⁴⁶ Midrash *Sekhel Tov* states that she recalled how Yaakov had hated her and how she was now "being better to him than he had been to her."⁴⁷

We follow the view of *He'emek Davar* who points out that Le'ah gave Zilpah to Ya'akov selflessly. As opposed to Rachel who had not had any children when she gave Ya'akov Bilhah, Le'ah had already borne four children⁴⁸ and originally had no intention of having her maidservant marry Ya'akov.⁴⁹ However, once Le'ah saw that she had stopped bearing children, and she knew prophetically that Ya'akov was supposed to have twelve children, she decided that it was more important that Ya'akov fulfill his destiny even if this meant giving her husband to another woman. When Zilpah bore Ya'akov a child, Le'ah declared בגד which refers to her act of marrying off Zilpah to Ya'akov.⁵⁰

Because Le'ah was enthusiastic about the birth of Gad, Gad and his descendants were imbued with self-confidence. He was one of

⁴⁶ They derive this from the combination by the Torah of the words "בא גד" into one word "בגד" which means treacherous.

רש"י: בא גד: דבר אחר למה נקראת תיבה אחת בגד, כמו בגדת בי כשבאת אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים.

חזקוני: לשון בגידה אעפ"י שנתתי לו שפחתי לא היה לו לשכב עמה מאחר שילדתי לו ארבעה בנים.

⁴⁷ שכל טוב [בבובר] (בראשית ל:יא) ותאמר לאה בא גד. יש אם למסורה שנכתב בלשון אחד ותיבה אחת, כלומר בגד בי בעלי שנאני, אבל אני לא בגדתי בו, אלא מסרתי לו שפחתי לאשה.

⁴⁸ העמק דבר: בגד. היא נתפעלה בהנשואין של זלפה שלא הי' לטובתה כמו נשואי בלהה שהי' לטובת רחל. אלא לטובת זלפה ולשם מצוה מש"ה קראה ע"ש הנשואין. ובתיבת בגד כשהוא תיבה אחת הוא לשון נשואין שמכונה בתורה בלשון בגד. כדכתיב בבגדו בה והפי' במס' קידושין שפירש טליתו עליה וע' מש"כ בס' דברים כ"ג א' וכשהוא שתי תיבות בא גד. היינו ברכת המזל שמברכין בעת הנשואין וע"ז ביחוד קראה שמו גד.

⁴⁹ ספורנו בא גד: זה בא במקרה כי לא היתה כונתי להביא זה לעולם לולי שעמדתי מלדת.

⁵⁰ רבינו בחיי: ועל הכונה הפנימית קראתו לאה גד מלשון המשכה, בראותה שעמדה מלדת הוצרכה לחזור ולמשוך מן המקום שפסקה משם כשילדה יהודה, ובכח התפלה שאמרה גד גדי כלומר יתחזק מזלי משכה כח הלידה וילדה ליששכר שהוא כנגד הבינה שנאמר (ד"ה א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים. והבן השני קראתו אשר כי התפללה בו ג"כ ואמרה יישר כחי שאתחזק ואלד עוד ותהיה המשכתי דרך סלולה מלשון (משלי כג) ואשר בדרך לבך. ואז נתן לה זבולן שהוא כנגד הקו האמצעי המכוון עם התשובה רצועה ישרה. ונמצאת למד כי גד ואשר לא על פי המדות נקרא אלא על שם התפלה. ובכח התפלה שהתפללה בגד נתן לה זבולן ייששכר, ובכח התפלה שהתפללה באשר נתן לה זבולן.

Ya'akov's "strong" children.⁵¹ His strength and bravery were awesome. Members of this tribe were able to cut off the arms and head of an opposing soldier in one swoop.⁵² His flag contained images of soldiers on the way to war.⁵³ His children were all named for military techniques.⁵⁴ It was the tribe of Gad that went into battle first,⁵⁵ the one that defeated the fleeing soldiers, the one that protected the other tribes on their way from battle⁵⁶ and the one who lived in peace and tranquility because it did not fear those around it.⁵⁷ His offspring Eliyahu will usher in the final redemption.⁵⁸

- ⁵¹ פסיקתא רבתי [איש שלום] פיסקא מו: ועליו גד שהוא גבור שנאמר גד גדוד יגדנו.
- ⁵² בראשית רבתי פרשת ויחי עמוד 246: וטרף זרוע [אף קדקד]: כשהיה יוצא למלחמה היו הרוגיו נכרים בין שאר הרוגים מפרק הראש עם הזרוע.
- ⁵³ מדרש אגדה [בובר] במדבר ב: גד היה מצוייר עליו הרבה צורת אנשים מזויינים שהולכים למלחמה.
- ⁵⁴ שכל טוב [בובר] בראשית מו:טז: ובני גד צפיון: לפי שבני גד עתידין להיות עורכי מלחמה, כדכתיב גד גדוד יגדנו וכתיב וטרף זרוע אף קדקוד (דברים לג:כ), לפיכך נקרא על שם מלחמותיו: **צפיון**. על שם שכל מי שעורך מלחמה אתו צפוי הוא אל החרב: **והגי**. שמפחיד כל הנלחמים כנגדו, ודומה לדבר למצרים לחגא (ישעיה יט:ז): **שוני**. שמשונה הכאתו, כדכתיב וטרף זרוע אף קדקוד (דברים לג:כ): **ואצבן**. ראיתי רבותינו שדרשו מעין מקצת התיבה אצבן מלשון אצית: **ערי**. שמתערה כאזרח רענן, ודומה לו כאיש מלחמות יעיר קנאה (ישעיה מ:ג): **וארודי**. מתאכזר על צרו כערוד שנושך ומשבר עצם: **ואראלי** שהיו קלין במרוצתן, כדכתיב בהן וכצבאים על ההרים למהר (דברי הימים א' יב:ט), ודומה לדבר, הן הן אראלם צעקו חוצה. (ישעיה לג:ז).
- ⁵⁵ רמב"ן (במדבר לב: א - ב): ויבאו בני גד ובני ראובן: הקדים הכתוב בני ראובן בפסוק הראשון ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד כמשפט, כי הוא הבכור וכן הגבירה, וכן כשיספר הכתוב המעשה הזה יאמר (דברים ג טז) ולראובני ולגדי נתתי. אבל בכל הפרשה הזו יקדים בני גד, כי הם נתנו העצה הזאת והם היו המדברים תחלה למשה בנחלה הזאת, והם היו גבורים יותר מבני ראובן כמו שנאמר (שם לג כ) וטרף זרוע אף קדקוד, ולפיכך לא היו יראים לשבת לבדם בארץ הזאת מפני יושבי הארץ.
- ⁵⁶ אור החיים: גד גדוד וגו' מבליע ברכתו בשמו, ופירוש גד לשון גדוד פירוש מחנה, ולשון גדייה, ולשון משיכה, ולשון היקף, שכולם במשמעות גד, ועיין בערוך בפירוש תיבת "גד" ואמר גד גדוד, אויביו יסובבוהו על גדותיו והוא יגוד, פירוש יכרות אותם, "עקב" פירוש עד כלה עוד ירצה גדוד פירוש לשון מחנה שיתרבו גדודיו, ויהיה מחנהו משוך והולך, והוא אומר יגודנו ואומר והוא יגוד, פירוש יקיף לכל מחנה ישראל וילחם בעדם עקב, פירוש עד שינחלו כל נחלתם.
- ⁵⁷ העמק דבר: גד גדוד: דרך שבט גד ה' לישב בטח ולא לירא מחיל שונאיו שיסובבו ולא יהי' יוכל לצאת אח"כ. אלא הוא מניח שהגדוד יגודנו. יסובבו ואח"כ יגד עקב. בסוף מסובב אותם ומתגבר עליהם.
- ⁵⁸ שפתי כהן: ובמדרש (בראשית רבה צ"ט, י') כיון שראה יעקב לשמשון הבא מדן אמר אין זה מביא את הגאולה אלא הבא מגד, והוא יגוד עקב אותו הבא בעקב שנאמר (מלאכי ג', כ"ג) הנני שולח לכם את אליה הנביא וגו', אם כן כמו שדן היה מקנא על עגלי ירבעם ששם בנחלתו

Financially, Gad was a wealthy tribe.⁵⁹ Gad's spiritual level was high. He was born circumcised.⁶⁰ R. Yitzchak posits that had he not been one of the servant's children he would have been the greatest of all of Ya'akov's children.⁶¹ Perhaps this is why Moshe chose to be buried in Gad's land, even though he died in Re'uven's territory.

The foregoing derives from the blessings of Ya'akov and Moshe: Ya'akov's blessing:

Gad, a troop shall overcome him; but he shall overcome at the last.

Moshe's blessing:

And of Gad he said, Blessed be he who enlarges Gad; he lives as a lion, and tears the arm with the crown of the head. And he provided the first part for himself, **because there, in a portion of the lawgiver, was he seated**; and he came with the heads of the people, he executed the justice of the Lord, and his judgments with Israel.

Asher

With the birth of her sixth child, Asher, Le'ah was in ecstasy.⁶² With this child she had it all. After her selflessness, for giving Zilpah to her husband,⁶³ was extolled by her peers and bore fruit with the birth of Gad, her happiness abounded when Zilpah con-

---

כן גם כן מגד יצא מי שמקנא לה', לזה בירכו אחר דן, ולזה לא נזכר שם אביו של אליהו לפי שבא מגד שהוא משפחת לאה.

⁵⁹ דעת זקנים מבעלי התוספות: גד גדוד: וא"ת כיון שיהיו לו חיילות במה יפרנסם שהרי צריך עושר גדול על כן כתיב אחריו מאשר שמנה לחמו שיהא עשיר יותר מאשר ויוכל להספיק מזון לכל חיילותיו.

⁶⁰ רש"י בא גד: ומדרש אגדה שנוולד מהול.

⁶¹ זוהר ויחי (רמד): א"ר יצחק אלמלא דהוי גד מבני שפחות שעתא קיימא ליה לאשלמא יתיר מכלא הדא הוא דכתיב (בראשית ל') בא גד קרי וכתיב בגד חסר אל"ף דהא שעתא קיימא בשלימו ואסתלק מניה.

⁶² רשב"ם באשרי: אני עומדת באישור ובשבח שמאשרות אותי בנות הכתב והקבלה: וטעם באשרי בהיותי מאושר כמו בחפזי בהיותי נחפז ושם דבר ממנו אשר (רל"ש).

⁶³ העמק דבר: באשרי: זה נולד ע"י שבחי ואושר שלי: כי אשורני בנות: בנות הדור אשרוה על זה חששה להשיא את הבת זלפה. וכמו דכתיב על שאול בנות ישראל על שאול בכינה המלבישכם שני וגו' היינו חשש לטובתן לבעליהן. כך אשרוה בנות את לאה על מעשה זה.

ceived Asher.⁶⁴ The result was a child who was happy, successful, secure, and who brought happiness to Israel and the world.

Asher was blessed. He was blessed with daughters who were so beautiful that their beauty did not ebb with age,⁶⁵ and who were sought after and wed by royalty.⁶⁶ These women had the ability to remove any enmity that existed between Asher and another tribe.⁶⁷ His sons had the wonderful trait of mediating conflicts between the brothers and restoring brotherly love.⁶⁸ As he was the “sixth” child of Le’ah, his attribute was that of *Yesod*. This is the Attribute that connects Heaven and Earth. God blessed his land with an abundance of wealth. From his land oil flowed,⁶⁹ so much so that Asher supplied all of the other tribes with his oil⁷⁰ and wonderful fruits.⁷¹ In addition, the tribe of Asher connected Heaven and Earth by

⁶⁴ כתר יונתן: ותאמר לאה תשבחות היתה לי כי שיבחו לי בנות ישראל.

⁶⁵ אליהו רבה [איש שלום] פרשה י ד"ה ברוך המקום ברוך: [על בנותיו של אשר שהזקינה] כבתולה שאין לה דמים.

⁶⁶ בראשית רבה (וילנא) צט"ב מאשר שמנה לחמו, שבנותיו נאות, שנאמר (בראשית ל) כי אשורני בנות, וכן הוא אומר יהי רצוי אחיו בבנותיו, והוא יתן מעדני מלך, שבנותיו ראיות למלכות.

⁶⁷ מדרש אגדה [בובר] (במדבר פרק א"ג): לאשר פגעיאל בן עכרן. לפי שאשר נתברך בבנות שהיו בנותיו נאות וראויות למלוכה, לכך נתנבאת אמו עליו, שנאמר כי אשורני בנות ... והיו בנותיו נשואות למלכים, ואם היה כעס למלכים עליהם, היו מתרצים בשביל בנותיהם, פגעיאל בן עכרן שכל מי שהיה עכור שהוא חייב מיתה למלך ... היתה בתו ... לכך נאמר מבקשת עליו רחמים לפני המלך, ומוחל לו, ואין פגעיאל אלא לשון בקשה ותפלה.

⁶⁸ שכל טוב [בובר] מו"ז: ובני אשר ימנה וישוה וישוי. שניהן דעתן נוחה עם אחיהם ומשווין דעתן עמהם, והיינו דכתיב ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו.

⁶⁹ אגדת בראשית [בובר] פג"א: מאשר שמינה לחמו, שארצו מקדמת בפירות ושמן טוב עושה. והוא מקריב שמן זית, שנאמר והוא יתן מעדני מלך.

מנחות פה: תנו רבנן: וטובל בשמן רגלו: זה חלקו של אשר, שמושך שמן כמעין

⁷⁰ פסיקתא זוטרתא [לקח טוב] וזאת הברכה (דף סו.): יהי רצוי אחיו. שהיה מרצה את אחיו בשמן.

רבינו בחיי: מאשר שמנה לחמו: אבל יתכן לומר בטעם תוספת המ"ם שבא להורות על הפלגת הדבר, כי אין צריך לומר שתהיה הברכה ברבוי השמן בחלקו של אשר כי אם גם בשאר הארצות תמצא ברכת רבוי השמן מחלקו של אשר, וזה טעם תוספת המ"ם כי ממנו שפע השמן ומאתו יובל לשאר הארצות.

⁷¹ פסיקתא זוטרתא [לקח טוב] וזאת הברכה (דף סו.): מאשר שמנה לחמו. זה הר הכרמל שפירותיו מעדני מלך לכך נאמר ברוך מבנים אשר. שהכל מברכין את ארצו. כלומר מפי בניו מפי כל השבטים היה מבורך והיה רצוי אחיו שהיו כל השבטים (היו) רצים לבוא אל הר הכרמל. וכן הוא אומר ביהושע (יהושע יט) ויצא הגורל החמישי למטה בני אשר ופגע בכרמל.

supplying the Temple with oil for its offerings.⁷² This illuminated the “darkness” that plagued the other tribes.⁷³

Ya’akov’s blessing:

Out of Asher his bread shall be fat, and he shall yield royal dainties. The following were the blessings given to Asher by Ya’akov and Moshe.

Moshe’s blessing:

And of Asher he said, Let Asher be blessed with children; let him be acceptable to his brothers, and let him dip his foot in oil. Your shoes shall be iron and bronze; and as your days, so shall your strength be.

Yissakhar

With the birth of Yehudah, Le’ah became fulfilled and blessed. Yet she wanted to have other children who would be even higher on the spiritual scale than her first four children. For this she was willing to give up something very precious to her, the *duda'im*, an aphrodisiac or a love potion, to be with Ya’akov for an extra evening. Before she conceived she told her husband, “You must come in to me; for *I have hired you* with my son’s mandrakes.” And when she named her son she said, “God has given me my hire, because I have given my maid to my husband.” Because her actions were *lishmah*, she was rewarded with a child who was willing to sacrifice himself for spiritual growth.⁷⁴

---

⁷² כלי יקר (בראשית מט:כ): מאשר שמנה לחמו. לפי שאשר היה מספיק שמן לבהמ"ק למנחות ולשאר צרכי המקדש, וידוע שכל השפע והשובע בא לעולם מן המקדש, ע"כ אמר שמאשר שמנה לחמו של ישראל.

⁷³ במדבר רבה (ב:י): צפון: משם החשך יוצא לעולם וכנגדן שבת דן למה שהוא החשיך העולם בע"ז שעשה ירבעם שני עגלי זהב וע"ז חשך הוא ... ועליו שבת אשר מאיר על החשך שנא' (דברים לג) ולאשר אמר ברוך וגו' וטובל בשמן רגלו וכן הוא אומר והחונים עליו מטה אשר

⁷⁴ שכל טוב [בובר] (בראשית ל:טז): ויבא יעקב מן השדה בערב. זש"ה יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב (תהלים קד כג): ותצא לאה לקראתו. כשמעה קול נהק חמור הבינה שבעלה בא, זה שאנו דורשין יששכר חמור גרם (בראשית מט יד), חמור גרם לו, מלמד שלא הניחתו לרחוץ רגליו: ותאמר אלי תבא, א"ר אמי צפה הקב"ה שלא היתה כוונתה אלא להעמיד שבטים, לפיכך כתוב הפסוק הזה בתורה להיות לה לשבח... א"ר לוי בא וראה כמה הי' סרסרתן של דודאים שעל ידיהם עמדו שני שבטים גדולים בישראל יששכר וזבולון,

Yissakhar is the tribe that is known for its Torah study.⁷⁵ Ya'akov described Yissakhar as a donkey who is willing to accept the burden of Torah study.⁷⁶ He sees that *menuḥab* [the tranquility of the spiritual] is good, that the land [Gan Eden] is sweet. He therefore is willing to bend over to accept more and more of the load of Torah study and is willing to pay the toil tax which will bring him success.⁷⁷

Ya'akov's blessing:

Yissakhar is a strong ass crouching down between two burdens; And he saw that resting was good, and that the land was pleasant; and bowed his shoulder to bear, and became a servant to tribute.

Moshe's blessing:

And of Zevulun he said, Rejoice, Zevulun, in your going out; and Yissakhar, in your tents. They shall call the people to the mountain; there they shall offer sacrifices of righteousness; for they shall suck of the abundance of the seas, and of treasures hidden in the sand.⁷⁸

יששכר עוסק בתורה, וזבולון מפרש בימים, ובא ונותן לתוך פיו של יששכר, והתורה רבה בישראל, זש"ה הדודאים נתנו ריח (שה"ש ז יד).

⁷⁵ בראשית רבה עה:יב: ובניו של יששכר יודעין מה הקב"ה עושה בעולמו, שנאמר (ד"ה = דברי הימים = א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל.

⁷⁶ כתר יונתן (בראשית ל:יח): ותאמר לאה נתן יי שכרי שנתתי שפחתי לבעלי וכמו כן עתידים בניו לקבל שכר טוב על שהינם עוסקים בתורה רשב"ם בראשית (פרק ל: יח) יששכר - שני שכרים, אחד שכר הדודאים ואחד שכר שנתתי שפחתי לאישי.

⁷⁷ It is interesting to note that the names of the *nesi'im* of Yissakhar speak of the tribe's qualities: נתנאל connotes someone whom God gave goodness because he was a person willing to succumb to adversity [in studying Torah]. The name יוסף בן יוסף teaches that Torah study will bring redemption to those in *galut* [represented by Yosef]. פלטיאל בן עזר suggests that God will extricate Israel from *galut* through [the] strength [of Torah study].

⁷⁸ *Bereishit* 49: 4-15 and *Devarim* 33:18-19.

Zevulun

Buoyed by the birth of a son who would become a *ben Torah*, Le'ah was excited about the birth of her sixth child. This child would be spiritually higher than Yissakhar⁷⁹ and would serve to repair the sin of the *Eitz ha-Da'at ha-Tov*.⁸⁰ This son “who is a good dowry” would ensure that “her husband would love me [continuously].”⁸¹ She called him Zevulun.

On a higher level she saw Zevulun as the son who would bring “Heaven down to Earth.” His tribe would ensure that God remain in the Temple, the one referred to as *בית זבול* (“a celestial abode”). Appropriately, Zevulun’s tribal flag was emblazoned with the picture of a house.⁸²

The notion that Zevulun is the tribe that connects Heaven and Earth is strengthened by the presence in its territory of the *halazon* from which *tekhelet* is extracted. The *tekhelet* is the color that makes man think of the Heavenly throne. Beyond the *tekhelet*, the treasure of the “sand of Zevulun” is that it produced prized glass.

Zevulun’s “treasures hidden in its sand” is the sand itself—it can be converted into glass. The notion of “buried treasure” also hints at the mysteries of the Torah that Zevulun helps to reveal.⁸³

The names of Zevulun’s *nesi'im* are revealing: The original *nasi* was named *אליאב בן חלן*. It means: God is my Father; it is to Him that I pray (compare *חלן* and *יחלאל*). The *nasi* who was the spy was

---

⁷⁹ See below.

⁸⁰ This is the import of “טוב” in “זבד טוב.”

⁸¹ אונקלוס: ואמרת לאה יהב יי יתיה לי חולק טב הדא זמנא יהי מדוריה דבעלי לותי רש"י (עבודה זרה יח): יזבלני אישי ענין חנייה של חיבור ואסיפה.

⁸² מדרש אגדה [בובר] במדבר ב:ב: זבולן היה מצוייר עליו כמין בית, שנאמר יזבלני (שם ל כ), ומתרגמין מדור.

⁸³ Glassmaking originated in the Syro-Palestine area around the third millennium BCE and was developed in Egypt in 1500 BCE. [=2500 years from Creation; this is approximately the period in which Moshe gave his blessing to Zevulun]. The Phoenicians became the greatest glassmakers and exporters of the ancient world. This was because of the rich deposits of silica-based sand, which contained a substantial amount of lime, found along the coast of Lebanon (James 464 and Fleming 138). (*The Real World of Chemistry* 6th ed by L. Fruen (Kendall/Hunt Publishing ISBN 0-7872-9677-5).

named גדיאל בן סודי. The name connotes one who reveals God's secrets. אליצפן בן פרנך was the name of the *nasi* who led the tribe into Israel. The name means that God revealed to him the glass hidden in the sand (פרן).

While it is generally assumed that Zevulun were simply businessmen who financed Yissakhar's learning, Rashi indicates that the tribe of Zevulun was also involved in Torah study.⁸⁴

Recognition of Le'ah

With the birth of Zevulun, Le'ah reached her zenith. She began as the wife that Ya'akov hated so much that he wished to divorce. With the birth of Zevulun, Le'ah knew that her husband would forever be bonded to her.⁸⁵ She was the *akeret habayit*. It was to her that all of the children turned. As the verse states: "And Yisra'el bowed to the head of the bed." The Midrash asks: Who stood at the head of Yisra'el's bed? It was Le'ah.⁸⁶

Summary: Parallel Progressions

The chart below is a visual progression of the tribes born to Rachel, Le'ah₁ and Le'ah₂. One can immediately see the difference between the progression of Leah₁ and Le'ah₂ in their first two births: Leah₁ lacked self-confidence and felt hated; Le'ah₂ was self-confident and felt completely overjoyed. During their third and fourth pregnancies they both felt satisfaction, but Le'ah₂ produced the more spiritually elevated individual because she started on a higher level of satisfaction and self-confidence. The difference was noticeable in their offspring. Whereas Levi worked in the Temple and resolved *halakhic* questions as they arose, it was Yissakhar's activity on the Sanhedrin that resolved the most difficult and far-reaching *halakhic* questions. With regard to the *Mikdash*: the least-sanctified sections

---

⁸⁴ רש"י: שמח זבולן בצאתך: ... כי שפע ימים יינקו: יששכר וזבולן ויהא להם פנאי לעסוק בתורה.

⁸⁵ רש"י יזבלני: לשון (מלכים א' ח:יג) בית זבול הירביריריא"ה בלע"ז [לינה] בית מדור. מעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עמי שיש לי בנים כנגד כל נשוי.

⁸⁶ וישתחו ישראל על ראש המטה: מי היה ראש מטתו של אבינו יעקב לא לאה. (בראשית רבה עא:א).

were built in Yehudah's territory, and the holiest sections on Bin-yamin's property. Notwithstanding, it is the tribe of Zevulun that is said to keep the *Shekhinah* tied down to Earth.

Disposition of Mother when Child was Born				
Disposition	Le'ah ₁	Rachel	Le'ah ₂	Tetragrammaton
Self Confidence:	Re'uven (weak)	Dan (strong)	Gad (strong)	<i>Yud</i>
Hated or loved:	Shimon (hated)	Naftali (loved)	Asher (loved)	<i>Heh</i> (Expansive)
Loved and/or justified:	Levi (Dedicated to God: transient <i>poskim</i>)	Yosef (Tzaddik)	Yissakhar: (Sanhedrin Scholars)	<i>Vav</i> (Connects Heaven And Earth)
Fulfilled:	Yehudah (Monarchy; built Mishkan & Mikdash)	Binyamin (Mikdash built on his land)	Zevulun (The one who binds God to Mikdash)	<i>Heh</i> (Make Earth God's abode)

The chart also reveals the following: The four-level progression of each cycle parallels that of the Tetragrammaton (*Shem ha-Meforash*). The first stage is characterized by the tiny letter *yud*. This represents the essence of the personality instilled into the family. The second level characterizes the first *heh* which is an expansive letter. On this level, the essence is developed into a loving or hating personality. The third level, which corresponds to the letter *vav*, the letter that kabbalists assert connects Heaven and Earth, in Le'ah₁ was fulfilled in the Temple by Levi, in Rachel by [Mashi'ah b.] Yosef's ability to unify Israel in *galut*,⁸⁷ and in Le'ah₂ by

⁸⁷ וזה שאמרו (במדרש) ראש וכו' מאפרים שזהו מדריגת יוסף התקשרות והתיחדות כל העדה כי כולם קדושים ובתוכם ה' במדת היסוד המקשרת ... וכמו שבארנו כל זה במקום אחר ענין משיח בן יוסף קודם למשיח בן דוד. (קומץ המנחה ב:נב)

Yissakhar whose Elders clarify the *halakhab*. The fourth level, characterized by the second *heb*, represents the expansion of God's presence on Earth. This is epitomized by the Temple being built in the territories of Yehudah (Le'ah₁) and Binyamin (Rachel) and by Zevulun (Le'ah₂) who brought God's presence into the everyday workaday world. ❧

Appendix

The Death of Rachel

We have presented Rachel's view of the moment of her own death as being very satisfying. Kabbalistic insight will be helpful in rounding out this understanding. In the Heavenly Hierarchy, Rachel is seen as being on a lower rung than Le'ah. Rachel is referred to as representing the עולם דאתגליא (the physical world), and Le'ah the עולם דאתכסיא (the Hidden World). Thus, Rachel and Yosef are seen to preside in the world of the *galut*, which is transient and contains elements of evil. Rachel's residual presence and concern for happenings in this world makes her the only one of the Patriarchs and Matriarchs that continues to show active concern for Israel after her physical demise. Thus, she is the one who constantly cries for her children's return to Israel and who refuses to be consoled until this occurs. Yosef likewise presided over Israel in the Egyptian *Galut*, and is considered to be the King of Israel in the *Galut*.

It is interesting that not only Rachel dies before Ya'akov takes up residence in Israel: a similar fate will befall Mashi'ach b. Yosef, who will battle evil in the End of Days but die before the redemption is complete. Why should they both die? The answer is that death in these cases does not refer to annihilation. Rather, it refers to a time in which a *tikkun*—removal of evil—has taken place in the lower realms so that they become elevated into the higher realms. When the *tikkun* takes place the roles of Rachel and Mashi'ach b. Yosef become obsolete. As such, they become converted into Yisra'el [as opposed to Ya'akov] and Le'ah.